

Vzdělání a metody operační a taktické přípravy velitelského sboru

Generálmajor doc. Václav Matička, CSc.

V posledních čtyřech až pěti letech věnují téměř všechny armády zvýšenou pozornost obsahu vzdělání a metodám výchovy velitelského sboru.

Všeobecně se uznává, že rozhodující vliv na určení správných požadavků na vzdělání a výchovu velitelského sboru musí mít především charakter příští možné války. Tato zásada není nová ani neznámá; byla a je uznávána jak u nás, tak i v kapitalistických zemích.

Názory na potřebné vzdělání velitelského sboru jsou dosud odlišné. Největší rozdíly jsou v zaměření, obsahu i rozsahu vzdělání, ve vzájemných proporcích politické, vojenské a technické přípravy a dále v nezbytném rozsahu širšího teoretického, všeobecně vzdělávacího základu.

V naší armádě jsou na tyto problémy rovněž různé názory. Jedním z hlavních důvodů je, že dosud nemáme rozpracovanou profesiografii důstojníků různých specializací podle jednotlivých stupňů vedení, zejména z hlediska charakteru a obsahu práce, pracovních a charakterových vlastností dnes i v dohledné perspektivě.

Proto je dnes velmi obtížné zhodnotit, které názory na zaměření studia a výchovy, na rozsah a obsah vzdělání důstojníků jsou správné. K přípravě nového uceleného systému bychom měli dojít nejprve ke shodě v základních, obecných hlediscích, podle nichž bychom pak posuzovali výhody a nevýhody jednotlivých návrhů řešení.

Takovými hledisky mohou být

— požadavky na velitele a vojenské inženýry se stále zvyšují. Proto jejich příprava musí mít vyšší úroveň, zejména teoretickou;

— v přípravě velitelského sboru se musí zákonitě odrazit rychlý rozvoj celé naší společnosti. Zvýšení vzdělání důstojníků by upevnilo jejich autoritu a zvýšilo

i společenský význam a postavení velitelského sboru mezi ostatními zaměstnáními;

— celý systém vojenského školství musí respektovat konkrétní potřeby armády. K tomu je třeba urychleně rozpracovat profesiografii důstojníků různých specializací podle jednotlivých velitelských stupňů, zejména stanovit potřebu vysokoškolských a středně technických kádru;

— důstojníci by měli dosáhnout maximálního vzdělání ve fyziologicky nejpříhodnější době, tj. do 30 let, aby mohli dát armádě co nejvíce ze svých znalostí a zkušeností;

— v profesi důstojníků musí být nutná, účelná specializace a diferenciacie. Je jí však třeba docilovat především v nadstavbě nad společným širším vojenským, všeobecně vzdělávacím a technickým základem a zejména v postgraduálním studiu;

— celkový systém přípravy důstojníků by měl zajistit pevnou návaznost a vnější koordinaci všech stupňů a forem vzdělání, mezi sebou navzájem i návaznost na civilní školství. Vojenské školství by mělo více využívat civilních škol, zejména k přípravě některých technických a inženýrských specializací;

— základem nové koncepce vojenského školství musí být zásady vojenské pedagogiky;

— musí respektovat požadavky maximální hospodárnosti a efektivnosti. Proto je třeba promyslet i taková opatření, která by dala uchazečům na vysoké vojenské školy možnost předem poznat skutečný život u vojsk a náročné požadavky na velitelský sbor.

Jen tak zabráníme značnému úbytku posluchačů během studia nebo i absolventů při prvním setkání se skutečným životem u vojsk a ve štábech.

Přípravu důstojníků je nutné zaměřit na výchovu k samostatnosti, iniciativě, smelosti, uvědomělé kázni a k schopnosti tvůrčím způsobem řešit nové problémy.

Tyto požadavky vyplývají z rozboru charakteru budoucí možné války a ze zjištění, že

— v žádném jiném povolání nebudou tak složité a náročné podmínky pro činnost a pro řízení podřízených, jako budou mít velitelé a štáby v podmínkách bojové činnosti za používání zbraní hromadného ničení. Proto odpovědnost a nároky na kvalitu práce velitelského sboru i nadále porostou;

— prudký rozvoj vojenství, nové zbra-

ně a technika i rychlý rozvoj společnosti budou na velitelích velmi často vyžadovat originální, samostatný, tvořivý přístup.

— velitelé si budou často samostatně volit vhodné prostředky a metody ke splnění bojových a operačních úkolů.

Velmi rozdílné jsou dosud názory, jakým způsobem a jakými metodami přípravu lze dosáhnout těchto požadovaných kvalit velitelského sboru. Je nesporné, že na vytváření profilů důstojníků se podstatně podílejí vojenské školy. Profil musí zahrnovat všechny požadované kvality; bude výsledkem dlouhodobého formování, a to nejen obsahem všech vyučovaných předmětů, ale i různými metodickými formami a režimem vojenských škol.

Podívejme se nyní, jak dosavadní tradiční systém metod operační a taktické přípravy pomáhá ve výchově důstojníků k požadovaným kvalitám a jakou cestou bychom měli dále jít.

Setkáváme se s různými názory. Jedna skupina vojenských pedagogů se domnívá, že dosud existující metody přípravy „mohou zůstat nezměněny, protože se osvědčily v praktickém výcviku“. Stoupenci tohoto názoru se zpravidla zabývají jen otázkou zkvalitnění stávajících metod.

Jiní vojenští pedagogové zastávají názor, že některé dosavadní tradiční metody operační a taktické přípravy „jsou již dnes značně zastaralou formou zaměstnání hlavně proto, že většinou velitelům takové návyky v řízení vojsk, které již neodpovídají podmínkám raketové jaderné války“.

Další pak zdůrazňují, že mnohé používané metody jsou značně pasivní a dostatečně nevychovávaly důstojníky k tvůrčímu samostatnému přístupu ve velení vojskům.

Někteří vojenští pedagogové při hledání nových, racionálnějších metod se zřekají dnešních metod vyučování (anebo alespoň některých z nich) a doporučují např. přechod k programovanému vyučování, propagují široké využívání poznatků matematiky, kybernetiky a jiných abstraktních věd i při výuce operačních a taktických předmětů.

Tato doporučení se zdají širšímu okruhu čtenářů mnohdy málo přesvědčivá, neboť vojenská aplikace těchto metod není dosud konkrétně rozpracována. Tím méně jsou známy nebo vyhodnoceny výsledky jejich experimentálního využití, zejména

vhodnost a skutečná efektivnost v přípravě. Stejně tak nejsou dosud poznány ani hlouběji posouzeny jejich možnosti formování velitelských vlastností a návyků, morálně politických a bojových hodnot, vědeckého světového názoru a dalších kvalit důstojníků.

Nelze již dnes pochybovat o tom, že podstatné kvalitativní změny ve vojenství, další prudký rozvoj bojové techniky, vojenského umění a rozvoj celé společnosti plně zdůvodňují nejen požadavky na nové kvality důstojníků, ale zákonitě si vynucují i hledání nových racionálnějších a efektivnějších metod vyučování, včetně operační a taktické přípravy.

Na druhé straně v taktické a operační přípravě není dosud možné zásadně změnit metody výuky (plně se zřící všech nebo některých metod a zavést metody zcela nové, např. úplně přejít k programovanému vyučování).

Půjde především o přehodnocení proporcí a o vnitřní koordinaci jednotlivých metod. Stejně tak budeme usilovat o další zdokonalování používaných metod operační a taktické přípravy, o lepší využívání všech jejich možností, které nám dovolují rozvíjet samostatnost, tvůrčí myšlení, rozhodnost, smelost a ostatní požadované velitelské vlastnosti.

Vedle toho bude ovšem nutný široký vědecký výzkum nových vyučovacích metod (zejména využití matematiky). Nelze se obávat ani pedagogických experimentů a postupně ověřovat teoretické závěry — co je správné, užitečné, co zkvalitňuje a zefektivňuje operační a taktickou přípravu.

Stejně naléhavým problémem bude kvantitativní přehodnocení všech dosud

používaných metod operační a taktické přípravy — zejména jak vedou důstojníky k uvědomělému a aktivnímu studiu, k samostatnosti, jak přispívají k získání trvalých vědomostí, dovedností a návyků.

Při přehodnocování těchto metod nelze zapominat na obecné zásady vojenského výcviku a na hlavní didaktické principy, jako: uvědomělost a aktivitu, soustavnost a postupnost, trvalost osvojení vědomostí, dovedností a návyků, přiměřenost vyučování, individuální přístup a názornost.

Naopak, z nich budeme vycházet při rozboru každé metody. **Zkušenosti v minulosti jasně ukázaly, že vzhledem k nutně vnitřní obsahové a metodické koordinaci operační a taktické přípravy nelze zamítnout oddělovat nebo naopak subjektivně zdůrazňovat a uplatňovat pouze určité metody vzhledem k některým jejich kladným nebo záporným stránkám.**

Nejlepších výsledků v operační a taktické přípravě (tj. především nových požadovaných kvalit), můžeme dosáhnout jen tehdy, budeme-li ve všech metodách realizovat celou soustavu zásad vojenského výcviku a didaktických principů. To je jedno hledisko, z něhož je třeba vycházet při rozboru metod této přípravy.

Další hledisko je, **jak daná metoda vede důstojníky k vlastnímu myšlenkovému zkoumání v procesu aktivního poznávání operačních a taktických disciplín a jak zajišťuje nejen jejich hluboké a trvalé osvojení, ale jak zároveň přispívá k přetvoření některých vědomostí v dovednosti a dovedností v trvalé návyky** (např. hodnocení úkolu, analýza složité situace, přijetí rozhodnutí v omezené časové lhůtě, vydání bojových rozkazů a nařízení apod.).

Při takovém hodnocení jednotlivých metod bychom měli vždy ukazovat, jak je zlepšit, aby rozvíjely především tvůrčí myšlení a velitelské vlastnosti důstojníků, aby je **současně připravovaly pro praktickou činnost ve funkcích u vojsk a ve štábech**. Proč považují tuto poslední podmínku za velmi důležitou? Naše specifické podmínky, tj. podmínky neustálé bojové pohotovosti **nedávají totiž příliš mnoho času pro dozrávání důstojníka ve zkušeného velitele nebo pracovníka štábu.**

Jedním z hlavních úkolů operační a taktické přípravy je **dát co nejširší a nejpevnější teoretické vědomosti, vštepovat organizační dovednost a vytvářet trvalé návyky v metodách myšlení i způsobech jednání.**

V tomto úkolu hraje významnou roli systém metodického vedení důstojníků, který se projevuje ve struktuře metod a forem přípravy.

Za hlavní cíl tohoto systému považují **samostatné studium a samostatnou práci.**

Krátký rozbor jednotlivých metod má ukázat, jaký mají vztah a jaké vytvářejí podmínky pro jejich rozvoj v systému operační a taktické přípravy.

Přednášky

mají omezenou úlohu v přípravě velitelského sboru u vojsk a štábů. Jsou nutné jen k vysvětlení nových problémů teorie i praxe vojenského umění.

Jiné místo mají však ve vojenských školách, kde jsou důležitým metodickým článkem systému operační a taktické přípravy. Měly by však být především obsahovým a metodologickým úvodem do studia operačních a taktických předmětů a zabývat se daleko více nejobtížnějšími, zpravidla klíčovými problémy taktiky a operačního umění.

Přednášky by měly důstojníky učit především metodě vědeckého přístupu k různým faktům a jevům boje a operace, měly by ukazovat tendence vývoje jednotlivých operačních a taktických problémů. Měly by konečně dávat i návod a metodické rady pro další studium (včetně práce a rozboru studijních pramenů, zejména řádů a odborné vojenské literatury).

K zvýšení aktivity důstojníků a zkvalitnění samostatného studia by měly přednášky daleko více jen **naznačovat cesty a dávat podněty k samostatnému promýšlení a řešení některých konkrétních otázek.**

Na druhé straně si však musíme uvědomit i nebezpečí malé aktivity a možnosti myšlenkového pohodlí posluchačů při průměrných anebo dokonce podprůměrných přednáškách. Proto musíme věnovat značnou pozornost metodě přednášek.

Ve školách jsou možnosti snížení přednášek v operační a taktické přípravě dosud značné. Snížení však musí být diferencované, zejména ve vyšších ročnících. Rezervy nalezneme nejlépe tehdy, jestliže budeme přednášet teorii vojenského umění v širším souvislostech a ve větších celcích. Tak totiž zajistíme nejen důslednou návaznost všech přednášek úvodních, základních a speciálních, ale současně i za-

bráníme častému opakování. Daleko více bychom měli rozvinout nepovinné přednášky, vybírat je podle zájmu a konkrétního zaměření důstojníků jednotlivých specializací.

Samostatné studium a samostatná práce

Jsou jednou z hlavních metod operační a taktické přípravy u vojsk i ve školách.

Nezbytně však vyžadují vytvořit nutné organizační, časové a materiální podmínky (studijní fondy, knihovny, studovny, speciální učebny a zařízení, denní řád).

Nejdůležitějším úkolem je však vyřešit metodiku samostatné práce důstojníků vcelku, diferencovat ji podle odbornosti, podle charakteru předmětů a dokonce podle jednotlivých témat, ve školách i podle ročníků.

Při samostatném studiu je nebezpečí mechanického „biflování“ nazpaměť, které sice může být základem i trvalejšího osvojení si vědomostí, ale má velmi malou hodnotu pro praxi. Vede zpravidla k šablonovitému jednání a k schematickému myšlení. Proto si musíme všimnout těchto problémů především při samostatném studiu řádů, vojenských předpisů a vojenské odborné literatury.

Pozornost zasluhuje potřeba rozpracovat systém průběžné kontroly i možností prověření vlastních znalostí přímo každým důstojníkem. Bude proto třeba intenzivněji zkoumat, jak by nám pomohly programové texty, učící stroje typu „repetitor“, „kolektivní examinátor“, různá zařízení typu složitějších trenažérů, sbírky operačně taktických úkolů, propočtů, letuček apod.

Ve školách ukazují podrobné rozborů dosavadní výuky, že samostatná práce a samostatné studium by měly tvořit nejméně $\frac{1}{6}$ — $\frac{1}{5}$ operační a taktické přípravy. Vojenská pedagogika i praktické zkušenosti ukazují, že právě v této metodě se dosahuje nejlepších výsledků při výchově důstojníků k samostatnosti a odpovědnosti, k sebekázi, houževnatosti, vytrvalosti, ke kladnému vztahu k práci a plnění i nejnáročnějších povinností.

Semináře

dávají řídícím zaměstnání dobrou možnost rychle prověřit i vysvětlit důležité otázky, které budou předmětem dalších zaměstnání, cvičení apod. Někdy se

nesprávně zužují jen na reprodukci toho, co bylo předtím probráno v přednáškách. Měly by se však opírat především o výsledky samostatného studia důstojníků.

Seminářů je možno využít hlavně ve dvou směrech.

Seminární besedy, nereferativní semináře, vytvářet k prohloubení obsahových a metodických vědomostí ihned po přednáškách a po samostatném studiu. Současně se přesvědčujeme, zda důstojníci zvládli základní otázky teorie taktiky a operačního umění natolik, aby mohli samostatně přistupovat k řešení konkrétních úkolů ve cvičeních. Výsledky těchto seminárních besed ukáží, jak daleko usměrnit zejména učební úkoly ve cvičení z hlediska aplikace a vědecké metodologie dané disciplíny.

Seminární cvičení (referativní semináře) by měla následovat až po všech teoretických a praktických zaměstnáních, na závěr nejdůležitějších nebo vysoce aktuálních témat. Měly by mít podstatně vyšší úroveň a mohly by dát již první základy pro osvojování metod samostatné vojenskovědecké práce.

Splnění učebně výchovných cílů v seminářích do značné míry závisí na vytvoření opravdově tvůrčího, nenuceného prostředí, v němž může docházet ke smělým diskusím; vedoucí semináře však musí vždy zabezpečit věcné a cílevědomé probrání všech plánovaných problémů.

Správně připravené a vedené semináře učí důstojníky samostatně promýšlet i složitější otázky; učí je chápat dílčí problémy v širších souvislostech, kriticky posuzovat názory druhých, rozvíjí u důstojníků aktivitu a pohotovost.

Na školách by rozsah seminářů v operační a taktické přípravě neměl být menší, než doba vyhrazená pro přednášky.

Ve vyšších ročnících a v kursech u některých vybraných a speciálních témat bychom měli uvažovat o dobrovolné (doporučené) účasti na seminářích. Takové semináře by mohly jít do větší hloubky nebo nad rozsah znalostí, které se vyžadují učebními programy.

Cvičení

Z rozboru zvláštností operační a taktické přípravy vyplývá mimořádný význam metod, které vytvářejí a upevňují dovednosti a potřebné návyky práce velitele a štábních kolektivů.

Zkušenosti ukazují, že není obtížné vyslechnout, porozumět a zapamatovat si

celou řadu zásad teorie vojenského umění. Vážné obtíže vznikají teprve při aplikaci těchto zásad v bojové činnosti (v míru při cvičeních), kdy při řešení konkrétní situace si velmi často tyto zásady odporují.

Ani neaktivnější osvojení teorie taktiky a operačního umění neznamená ještě její trvalé uložení v paměti, nevede ještě k získání potřebných návyků pro práci na velitelských funkcích nebo ve štábních kolektivech.

Těch dosahujeme teprve častým používáním vědomostí v praxi, především při různých cvičeních. A právě v těchto metodách operační a taktické přípravy se setkáváme u převážné většiny důstojníků s daleko většími potížemi, než tomu je v teoretické části.

Proto je třeba v přípravě důstojníků věnovat pozornost skupinovým cvičením, letučkám, štábním nácvikům, válečným hrám, velitelsko-štábním cvičením a cvičením s vojsky. Názory i na tyto druhy metod přípravy velitelského sboru se často rychle mění. Někdy se nesprávně ukazují jen výhody nebo naopak zase jen zápory jednotlivých metod. V přípravě velitelů a štábů byly kdysi značně rozšířeny válečné hry. Pak se od nich bez hlubšího zdůvodnění upustilo. Když před několika lety bylo uloženo, aby se jich používalo jako jedné z účelných metod operační a taktické přípravy, mnozí důstojníci již přípravu a řízení válečných her neznali ani teoreticky, tím méně prakticky.

Rozeberu proto některé kladné i záporné stránky jednotlivých metod.

Skupinová cvičení

učí používat základních teoretických poznatků v hlavních druzích praktické činnosti velitelů a štábních pracovníků. Kromě toho ve školách dávají posluchačům počáteční návyky zejména v metodice rozboru úkolu, zhodnocení situace, rozhodování, vydávání bojových rozkazů a nařízení apod.

Jsou nezbytným metodickým stupněm mezi teorií a praxí a proto budou i nadále jednou z metod operační a taktické přípravy.

Mohou však lehce být metodou značně pasivní, v níž jednotlivci zpravidla využívají předchozích závěrů ostatních důstojníků nebo vedoucího zaměstnání. Řešení pak bývá výsledkem kolektivní práce

celé skupiny, v níž jednotlivec cítí jen málo odpovědnosti.

Skupinová cvičení by proto neměla být převažující nebo dokonce hlavní metodou operační a taktické přípravy, jak je tomu někdy na některých shromážděních nebo ve vyšších ročnících vojenských škol. Pak se začínají záporně projevovat některé vlivy skupinových cvičení, vedoucí k tzv. „akademickosti“, nesamostatnosti a pomalosti.

Vážným nedostatkem je i skutečnost, že se v nich většina doby věnuje zpravidla přípravě a organizaci boje (operace) místo dynamice.

Při řízení skupinových cvičení bychom měli používat různých metodických obrátů (prvků válečných her, letuček) a přibližovat jejich podmínky skutečným podmínkám práce velitelů a štábů. Daleko více bychom měli využívat technických prostředků výuky a speciálních učeben.

Taktické a operační letučky

jsou účinnou metodou výchovy důstojníků k samostatnému rozhodování, k rychlé, iniciativní a tvůrčí činnosti. Rozvíjejí jejich taktické a operační myšlení, pozornost, vedou je ke stručnému a jasnému vyjadřování a učí je pracovat pod tlakem času.

Avšak ani letučku nelze považovat za metodu, která může splnit všechny anebo většinu účelové výchovných cílů operační a taktické přípravy.

Mnohé požadavky, kladené na letučky jsou často protichůdné, např.

- maximálně hospodařit s plánovaným časem,

- co nejkratší námět a jeho přílohy,
- stručné materiály mají dát živý obraz o složitosti a často přímé rozporovitosti požadavků druhů vojsk a jejich reálných možnostech,

- mají ukázat složitou situaci jednotlivých prvků bojové (operační) sestavy, radiační situaci atd.,

- metodika řešení letuček jednotlivcem nemá vést důstojníky k subjektivnímu, intuitivnímu nebo snad jen empirickému rozhodování,

- nemá budit představu, že se velitel může v soudobém boji obejít i bez hlubokých znalostí celkové situace (kterou stále shromažďuje a analyzuje vševoj- skový štáb, náčelníci druhů vojsk, týlu a jejich štáby).

V praxi, při přípravě a řízení letučky je možno tyto rozpory řešit takto:

- v každé letučce ukládat jen 1–2 krátké úkoly,
- cvičicím dávat reálné časy k řešení letuček,

- z otázek, které nejsou v letučce procvičovány, uvádět v námětech jen závěry,

- nepožadovat, aby všichni znali vše stejně dobře (diferencovat učební úkoly),

- při řešení neklást důraz na mechanickou paměť ani znalost podřadných skutečností (proto dovolit, aby důstojníci pracovali s běžnými štábními pomůckami).

Přípravě letuček je třeba věnovat zvýšenou pozornost. Musíme přihlížet k uvedeným rozporům, nemáme-li zkreslit pohled na význam štábu, náčelníků druhů vojsk a týlu, na nutnost jejich stále spolupráce s velitelem nebo na význam jednotlivých druhů vojsk, týlu a služeb při přípravě a při řízení boje.

Za vhodné místo pro letučky nelze považovat jen učebnu, ale i spojovací uzel, speciální učebny nebo zařízení pro velení a na taktickém stupni i terén.

Sbírky vhodných letuček z každého předmětu (některé z nich i se vzorovým řešením a rozбором) by se měly stát významnou pomocí v samostatném studiu důstojníků, zvláště studujících při zaměstnání.

Je správný požadavek podstatně rozšířit podíl letuček v operační a taktické přípravě.

Štábní nácviky

jsou prostředkem prohloubení znalostí techniky štábních prací.

Zkušenosti ukazují, že nejlepší výsledky dosahujeme v případech, kdy štábní nácviky jsou co nejúžeji spojeny s jinými metodami operačně taktické přípravy. Toto spojení je výhodné zejména při dílčích štábních nácvicích. Zaměření nácviků:

- k využívání nejmodernějších a perspektivních technických prostředků v práci velitelů a štábů,

- k hledání nových metod řízení vojsk ve vysokých tempech,

- k získávání návyků v operativních metodách velení.

Jichž značná část by měla být za přesunů v terénu a v podmínkách, v nichž zpravidla budou pracovat velitelé a štáby v poli.

Velmi efektivní výsledky při štábních nácvicích má používání poloautomatického zařízení pro výcvik velitelů, štábů a posluchačů, s nímž pracují některé operačně taktické katedry VA AZ.

Válečné hry

jsou v systému operační přípravy jakýmsi mezikládkem mezi skupinovými a velitelsko-štábními cvičeními v terénu s pojitky. Jsou velmi efektivní metodou nejen ke zvýšení vědomostí a dovedností důstojníků, ale i k získání návyků v praktickém plnění funkčních povinností velitelů a příslušníků štábů.

Různé typy válečných her (velitelské, štábní, týlové, speciální) stejně jako různé jejich organizační formy (jednostranné nebo dvoustranné, jednostupňové nebo dvoustupňové), dávají široké možnosti co nejefektivněji zapojit velký počet důstojníků, učí je samostatně i kolektivně pracovat, učí je tvůrčí aplikaci teoretických zásad a vytvářejí u nich daleko komplexnější představu o bojové činnosti, zejména o metodách velení vojskům v kritických okamžicích.

Využívání operačních skoků v průběhu válečných her, možnosti pružně je řídit s minimálním počtem sil a prostředků, možnost shromažďovat důstojníky a podle potřeby je dále metodicky usměrňovat — to vše ukazuje, proč právě tato metoda by měla být v operační přípravě podstatně rozšířena a proč by měla být více využívána i v průběhu skupinových cvičení.

Velitelsko-štábní válečné hry by měly být zpravidla přípravou na VŠC v terénu s pojitky.

Rozbor tematických plánů ve vojenských akademiích ukazuje, že je účelné a reálné, aby rozsah válečných her byl zvýšen.

Velitelsko-štábní cvičení v terénu s pojitky

jsou jednou z nejkompexnějších a nejvalitnějších metod operační a taktické přípravy důstojníků. Jejich hlavní význam spočívá v tom, že se v nich důstojníci učí pracovat v podmínkách, které se za daných možností nejvíce přibližují bojové skutečnosti.

Procvičují se v nich komplexně nejen otázky velení, ale i metodika práce všech složek velitelství a štábů. Důstojníci při těchto cvičeních mají možnost organizovat a řídit boj ze skutečných velitelských

stanovišť na místě i za pohybu. Prohlubují návyky vzájemné spolupráce a součinnosti v rámci štábu, učí se v praxi rozmísťovat a zabezpečovat velitelská stanoviště, organizovat na nich práci a pořádek, velí a používají spojovacích prostředků na skutečné vzdálenosti. Kromě toho se v nich procvičuje řada jiných otázek, které nemohly být prakticky procvičeny v jiných metodách operační a taktické přípravy.

Na vysokých vojenských školách nejlépe a nejnáročněji realizují požadavky vojenských a didaktických principů. Důstojníci v nich získávají nejen návyky práce v polních podmínkách, ale učí se i přivýkat zvýšenému duševnímu, nervovému a pracovnímu vypětí. Tato cvičení zůstanou trvalou metodou operační a taktické přípravy. Jejich realizace však není možná bez pomoci vojsk, tj. bez odvelení spojovacích a velitelských jednotek, dopravních prostředků a řidičů. Nejvýhodnější podmínky pro zabezpečení výuky v polních podmínkách, pro zkušební cvičení a prověřování různých závěrů z vojenskovědecké práce by měly vysoké vojenské školy tehdy, kdyby byl pro jejich účely vyčleněn vhodně organizovaný školní útvar.

Cvičení s vojsky

by měla zaujímat v operační a taktické přípravě prvořadě postavení. V maximální míře dávají možnost realizovat princip „učit tomu, co je třeba v boji a co zabezpečuje stálou vysokou bojovou pohotovost“.

Při žádné jiné metodě nelze účinněji vychovávat důstojníky k smělosti, rozhodnosti, aktivitě, současně však i k realitě a odpovědnosti při rozhodování. Při cvičeních s vojsky se nejlépe formují nejen představy, ale i návyky důstojníků pro práci v náročných podmínkách boje.

Význam cvičení s vojsky pro přípravu velitelského sboru a pro vědeckovýzkumnou práci dále poroste. Nelze si zastírat, že ve všech dříve uvedených metodách je značné nebezpečí zjednodušování podmínek práce velitelů a štábů. Nedokonalost těchto metod vzrůstá s vysokou účinností zejména nově zaváděné bojové techniky, se stále rostoucí motorizací a mechanizací armády. V důsledku toho se stále více zmenšují možnosti experimentů v taktice a operačním umění a roste nebezpečí deformujícího vlivu na představy a návyky důstojníků pro práci v boji.

Cvičení s vojsky zůstávají zatím relativně nejdokonalejším modelem boje a nejdokonalejší metodou přípravy velitelského sboru.

Jsou však metodou nejdražší a naše vysoké vojenské školy pro ně nemají síly ani prostředky. Řešení se nabízí dvoje. Buď pro ně v plánu odvelení vojsk zabezpečovat na potřebnou dobu nutné jednotky a útvary (pak ovšem je třeba brát za základ skutečnou potřebu škol podle učebních plánů a programů) anebo zřídit zvláštní školní (instrukční) útvar, o kterém jsem se již zmínil. Větší centralizace našich učebních zařízení v jednom prostoru by vytvořila velmi výhodné podmínky i po stránce ekonomické.

Nová bojová technika, organizační změny ve vojscích i ve složení štábů vynucují podstatné změny kritérií kvalifikace a přípravy velitelského sboru. Jeho příprava se musí zaměřit na zvládnutí (ovšem v diferencovaném rozsahu) základů matematiky a elektroniky, vědecké organizace řídicí práce, nových metod analýzy a plánování, kybernetiky a operačního výzkumu a na operačně taktické využití nových technických prostředků ve velení. Současně však musíme mít stále na paměti, že operačně taktické vzdělání bude i nadále určující v profilu velitele a že úspěch jeho práce bude záviset především na jeho umění řídit podřízené ve složitých a náročných podmínkách boje.

Budeme muset proto řešit především problém skutečně harmonického sladění operační, taktické, politické a technické přípravy.

V operační a taktické přípravě musíme hledat jednu z hlavních oblastí, kde se dlouhodobě formují vlastnosti i návyky našich důstojníků.